

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

28 грудня 2017 року

Київ

№ 33-рк

Міністерство фінансів України

Про здійснення заходів,
спрямованих на розвиток
підприємництва і конкуренції

Антимонopolний комітет України, розглянувши подання відділу фінансових ринків Департаменту досліджень і розслідувань ринків невиробничої сфери від 27.12.2017 № 130-01/55

ВСТАНОВИВ:

1. ПРЕДМЕТ РЕКОМЕНДАЦІЙ

- (1) Антимонopolним комітетом України (далі – Комітет) проведено дослідження функціонування ринку банківських послуг в контексті збільшення кількості банків державного сектору¹ та зростання частки зазначених банків в окремих сегментах ринку банківських послуг.
- (2) Сьогодні на ринку банківських послуг здійснює діяльність понад 80 банків, не враховуючи неплатоспроможних.
- (3) За інформацією, наявною в Комітеті, у липні 2017 року частка банків державного сектору на ринку банківських послуг сягнула 55,6% за чистими активами та 62,3% за депозитами населення.
- (4) Через значні частки в окремих сегментах ринку банківських послуг, що займають банки державного сектору, останні потенційно можуть впливати на поведінку ринку. Зазначене не сприяє забезпеченню конкурентного середовища та розвитку конкуренції на таких сегментах ринку, що може стримувати розвиток ринку банківських послуг, від якого, серед іншого, залежить розвиток економіки.
- (5) Одним із чинників, який може впливати на конкурентну поведінку банку може бути недостатньо ефективне корпоративне управління, зокрема склад та умови формування наглядових рад банків.
- (6) За наявною в Комітеті інформацією, до складу наглядових рад банків державного сектору входять особи, які:
  - обіймають посади в наглядових радах кількох банків державного сектору;
  - входять до вищого корпусу державної служби, обіймають посади на підприємствах, установах, організаціях, які отримують державне фінансування.

¹ Під поняттям «банки державного сектору» розуміються державні банки та банки з державною часткою.

- (7) Зазначене може призводити, зокрема, до прийняття узгоджених рішень, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію на ринку банківських послуг та рішень, які можуть вплинути на ефективність діяльності банків державного сектору.
- (8) Відповідно статті 53 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банкам забороняється вчиняти будь-які дії щодо впровадження у своїй практиці недобросовісної конкуренції; факти недобросовісної конкуренції щодо надання банком тих чи інших банківських послуг або здійснення операцій є підставою для заборони цьому банку подальшого надання таких послуг або здійснення операцій.

2. СТВОРЕННЯ БАНКІВ ТА СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД ЇХ УЧАСНИКІВ. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ

- (9) Статтею 4 Закону України «Про банки і банківську діяльність» (далі – Закон) передбачено, що банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до положень цього Закону та інших законів України; банк самостійно визначає напрями своєї діяльності і спеціалізацію за видами послуг.
- (10) Відповідно до статті 6 Закону:
 банки в Україні створюються у формі публічного акціонерного товариства або кооперативного банку (частина перша);
 особливості правового статусу, порядку створення, діяльності, реорганізації та ліквідації банків визначаються цим Законом та Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (частина друга).
- (11) Відповідно до статті 7 Закону:
 державний банк – це банк, сто відсотків статутного капіталу якого належать державі (частина перша);
 державний банк створюється за рішенням Кабінету Міністрів України. При цьому в законі про Державний бюджет України на відповідний рік передбачаються витрати на формування статутного капіталу державного банку. Кабінет Міністрів України зобов'язаний отримати позитивний висновок Національного банку України з приводу наміру заснування державного банку. Отримання висновку Національного банку України є обов'язковим також у разі ліквідації (реорганізації) державного банку, за винятком його ліквідації внаслідок неплатоспроможності (частина друга);
 статут державного банку затверджується постановою Кабінету Міністрів України (частина четверта);
 органами управління державного банку є наглядова рада і правління банку (частина сьома);
 банк, створений у порядку, визначеному частиною другою цієї статті, має право додавати до свого найменування слово «державний», використовувати зображення Державного Герба України, Державного Прапора України (частина двадцять четверта).
 Отже, створення державних банків має свої особливості, визначені Законом, порівняно з іншими комерційними банками, в тому числі з банками з державною часткою.
- (12) Частиною першою статті 14 Закону передбачено, що учасниками банку можуть бути юридичні і фізичні особи, резиденти та нерезиденти, а також держава в особі Кабінету Міністрів України або уповноважених ним органів.
- (13) За даними Міністерства фінансів України сьогодні держава володіє акціями таких банків:
 ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» – 100,0 відсотків акцій (в особі Кабінету Міністрів України);

ПАТ «Державний ощадний банк України» – 100,0 відсотків акцій (в особі Кабінету Міністрів України);

ПАТ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК «УКРГАЗБАНК» (далі – ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК») – 94,94 відсотка акцій (в особі Міністерства фінансів України);

ПАТ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ПРИВАТБАНК» (далі – ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК») – 100,0 відсотків акцій (в особі Міністерства фінансів України).

Отже, в банківській системі України з понад 80 банків, 2 банки є на сто відсотків державними та ще 2 банки є банками із державною часткою. Всі банки державного сектору створені у формі публічних акціонерних товариств.

- (14) Законом України «Про акціонерні товариства» передбачено: цей Закон визначає порядок створення, діяльності, припинення, виділу акціонерних товариств, їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів (частина перша статті 1); діяльність державних акціонерних товариств, єдиним засновником та акціонером яких є держава в особі уповноважених державних органів, регулюється цим Законом, з урахуванням особливостей, передбачених спеціальними законами (частина друга статті 1); особливості правового статусу, створення, діяльності, припинення, виділу акціонерних товариств, що провадять діяльність на ринках фінансових послуг, визначаються законами, що регулюють порядок надання фінансових послуг та здійснення банківської діяльності. У разі суперечності норм цього Закону з нормами законів, що регулюють порядок здійснення банківської діяльності, норми законів, що регулюють порядок здійснення банківської діяльності, мають перевагу (частина шоста статті 1).
- (15) Правові основи управління об'єктами державної власності також визначає Закон України «Про управління об'єктами державної власності», яким передбачено:
– управління об'єктами державної власності – це здійснення Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб (стаття 1);
– суб'єктами управління державної власності можуть бути, зокрема Кабінет Міністрів України та міністерства (частина перша статті 4).
- (16) Отже, особливості правового статусу та порядку створення банків державного сектору регулюються законами України «Про банки і банківську діяльність», «Про акціонерні товариства» та «Про управління об'єктами державної власності». Суб'єктами управління державною власністю в банках державного сектору є Кабінет Міністрів України та Міністерство фінансів України.

3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ РАД БАНКІВ, ЇХ ЗАВДАННЯ ТА СКЛАД

3.1. ЩОДО БАНКІВ З ДЕРЖАВНОЮ ЧАСТКОЮ

- (17) Частина третя статті 37 Закону зобов'язує банки створити орган, що здійснює контроль за діяльністю виконавчого органу (правління), захист прав вкладників, інших кредиторів та учасників банку. Цей орган відповідно до установчих документів може мати одну з таких назв: «рада банку» або «наглядова рада банку», або «спостережна рада банку» (далі – рада банку). Рада банку не бере участі в поточному управлінні банком.
- (18) Відповідно до частини першої статті 39 Закону рада банку обирається загальними зборами учасників банку з числа учасників банку, їх представників та незалежних членів у кількості не менше п'яти осіб.

- (19) Положеннями Закону України «Про управління об'єктами державної власності» передбачено:
- 1) Кабінет Міністрів України, здійснюючи управління об'єктами державної власності, визначає критерії, відповідно до яких утворення наглядової ради є обов'язковим в господарських товариствах, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі (пункт 16¹ частини другої статті 5);
  - 2) уповноважені органи управління відповідно до покладених на них завдань забезпечують призначення (обрання) незалежних членів наглядових рад господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі (пункт 4¹ частини першої статті 6);
  - 3) суб'єкти управління об'єктами державної власності здійснюють управління корпоративними правами держави в господарських товариствах, функції з управління якими вони здійснюють, шляхом призначення представників держави для участі у загальних зборах господарських товариств та шляхом призначення (обрання) представників держави і незалежних членів наглядових рад господарських товариств, єдиним акціонером (учасником) яких є держава. У разі якщо держава не є єдиним акціонером (учасником) господарського товариства, відповідний суб'єкт управління об'єктами державної власності забезпечує надання кандидатур членів наглядової ради загальним зборам акціонерів (учасників) (абзац перший частини третьої статті 11);
  - 4) у разі якщо держава є єдиним акціонером (учасником) господарської організації, функції з управління корпоративними правами держави виконуються відповідно до цього Закону безпосередньо, без скликання загальних зборів акціонерів (учасників) господарського товариства (частина четверта статті 11);
  - 5) до складу наглядових рад господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, включаються незалежні члени наглядової ради, кількість яких повинна становити більшість членів наглядової ради. Кандидатури осіб, які пропонуються суб'єктом управління об'єктами державної власності, що здійснює управління корпоративними правами держави в господарському товаристві, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, до обрання членами наглядової ради господарського товариства, відбираються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, а самі члени наглядової ради обираються згідно із Законом України «Про акціонерні товариства», іншими законами, що регулюють діяльність таких господарських товариств (частина друга статті 11²);
  - б) вимоги до незалежного члена наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, затверджує Кабінет Міністрів України. Кандидати на посаду незалежних членів наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належить державі, що пропонуються суб'єктом управління об'єктами державної власності до обрання на посаду незалежних членів наглядової ради, визначаються за результатами конкурсного відбору в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України (частина друга статті 11³).
- (20) Отже, Законом встановлено обов'язок для банків з державною часткою створити раду банку – орган контролю, що здійснює контроль за діяльністю виконавчого органу (правління), захист прав вкладників, інших кредиторів та учасників банку, а також визначено порядок обрання учасників ради банку. Закон України «Про управління об'єктами державної власності» врегулює здійснення Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними.

- (21) Відповідно до частини п'ятої статті 39 до виключної компетенції ради банку належать, зокрема такі функції:
- 1) затвердження стратегії розвитку банку відповідно до основних напрямів діяльності, визначених загальними зборами учасників банку (пункт 1);
  - 2) визначення і затвердження стратегії та політики управління ризиками, процедури управління ними, а також переліку ризиків, їх граничних розмірів (пункт 3);
  - 3) визначення кредитної політики банку (пункт 8);
  - 4) здійснення контролю за діяльністю правління банку, внесення пропозицій щодо її вдосконалення (пункт 12);
  - 5) вирішення питань про участь банку у групах (пункт 25);
  - 6) прийняття рішень про вчинення значних правочинів відповідно до законодавства (пункт 26);
  - 7) затвердження порядку здійснення операцій із пов'язаними з банком особами (пункт 28¹).

3.1.1. Щодо ПАТ «КБ «ПРИВАТБАНК»

- (22) Абзацом другим пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 18.12.2016 № 961 «Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи» Кабінет Міністрів України установив, що держава в особі Міністерства фінансів придбаває акції ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» у повному обсязі.
Отже, держава, в особі Міністерства фінансів України, є єдиним акціонером ПАТ «КБ «ПРИВАТБАНК».
- (23) Положення про наглядову раду публічного акціонерного товариства «Комерційний банк «ПРИВАТБАНК», затвержене наказом Міністерства фінансів України (рішенням єдиного акціонера) від 10.01.2017 № 2, передбачає:
- наглядова рада складається з 7 (семи) осіб, яких обирають з числа осіб, які представляють інтереси акціонера банку та незалежних членів. Більшість членів наглядової ради повинні становити незалежні члени (пункт 6.1 розділу 6);
  - підбір та обрання кандидатур на посаду членів наглядової ради здійснюється з урахуванням особливостей, встановлених законодавством (пункт 6.2 розділу 6);
  - вимоги до незалежних членів наглядової ради визначаються законодавством (пункт 6.3 розділу 6).
- (24) Положення про принципи формування наглядової ради публічного акціонерного товариства «Комерційного банку «ПРИВАТБАНК», затвержене наказом Міністерства фінансів України (рішенням єдиного акціонера) від 28.04.2017 № 479, розроблене відповідно до Закону України «Про управління об'єктами державної власності» та визначає загальні вимоги до кандидатів до складу наглядової ради та незалежних членів, функції члена наглядової ради, а також сферу компетенції та сукупність професійних навичок, якими повинен володіти член наглядової ради, його професійні та особисті якості.
- (25) Сьогодні членами наглядової ради ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» є особи, які входять до вищого корпусу державної служби, а також одночасно є членами наглядових рад ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ «Державний експортно-імпортний банк України» та ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК».

3.1.2. Щодо ПАБ АБ «УКРГАЗБАНК»

- (26) Абзацом другим пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 10.06.2009 № 567 «Про капіталізацію публічного акціонерного товариства акціонерний банк «Укргазбанк» передбачено, що після придбання державою в особі Міністерства фінансів акцій додаткової емісії ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК» та належного оформлення

корпоративних прав на придбані акції частка держави у статутному капіталі зазначеного банку становитиме 87,72 відсотка.

В подальшому шляхом участі у додатковій капіталізації ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК» шляхом придбання акцій додаткової емісії, частка держави, в особі Міністерства фінансів України, у статутному фонді була збільшена до 94,94 відсотка.

Отже, держава в особі Міністерства фінансів України є акціонером ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК», якому належить контрольний пакет акцій.

- (27) Відповідно до Положення про наглядову раду публічного акціонерного товариства акціонерний банк «УКРГАЗБАНК», затвердженого загальними зборами акціонерів 25.04.2017 (протокол № 1):
- члени наглядової ради обираються акціонерами під час проведення загальних зборів на строк до наступних річних загальних зборів (пункт 5.1 розділу 5);
  - члени наглядової ради обираються з числа акціонерів банку, їх представників та незалежних членів. Кількісний склад наглядової ради становить 7 (сім) осіб (пункт 5.2 розділу 5);
  - до складу наглядової ради можуть обиратися особи, які відповідають вимогам до кандидатів в члени наглядової ради, що визначаються відповідно до Положення про принципи формування наглядової ради публічного акціонерного товариства акціонерний банк «Укргазбанк» (пункт 5.5 розділу 5);
  - до складу наглядової ради включаються незалежні члени наглядової ради, кількість яких повинна становити більшість членів наглядової ради (пункт 5.6 розділу 5).
- (28) Положення про принципи формування наглядової ради публічного акціонерного товариства акціонерний банк «Укргазбанк», затверджене загальними зборами акціонерів 25.04.2017 (протокол № 1), розроблене відповідно до Закону України «Про управління об'єктами державної власності», визначає загальні вимоги до кандидатів до складу наглядової ради та незалежних членів наглядової ради, функції члена наглядової ради, а також сферу компетенції та сукупність професійних навичок, якими повинен володіти член наглядової ради, його професійні та особисті якості.
- (29) За інформацією Міністерства фінансів України наглядову раду ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК» було обрано на річних загальних зборах акціонерів банку 25.04.2017 (протокол № 1). Членами наглядової ради ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК» є особи, які входять до вищого корпусу державної служби, а також одночасно є членами наглядових рад ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ «Державний експортно-імпортний банк України» та ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК».

3.2. ЩОДО ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ

- (30) Статтею 7 Закону передбачено:
- наглядова рада є вищим органом управління державного банку, що здійснює контроль за діяльністю правління банку з метою збереження залучених у вклади грошових коштів, забезпечення їх повернення вкладникам і захисту інтересів держави як акціонера державного банку, а також здійснює інші функції, визначені цим Законом (частина дев'ята);
- до складу наглядової ради державного банку входять члени наглядової ради банку, призначені Верховною Радою України, Президентом України і Кабінетом Міністрів України. З метою представництва інтересів держави до складу наглядової ради державного банку можуть входити представники органів виконавчої влади та інші особи, які відповідають вимогам, зазначеним у цій статті. Термін повноважень членів наглядової ради державного банку – п'ять років (частина десята);

Президент України призначає п'ять членів наглядової ради державного банку шляхом прийняття відповідного Указу (частина одинадцята);
 Верховна Рада України призначає п'ять членів наглядової ради державного банку шляхом прийняття відповідної Постанови (частина дванадцята);
 Кабінет Міністрів України призначає п'ять членів наглядової ради державного банку шляхом прийняття відповідної Постанови (частина тринадцята);
 членом наглядової ради державного банку може бути громадянин України, який має вищу економічну або юридичну освіту, або науковий ступінь у галузі економіки, фінансів та/або права і при цьому має досвід роботи в органі законодавчої влади чи на керівних посадах центральних органів виконавчої влади України, які забезпечують формування та реалізують державну фінансову, економічну та правову політику, або в банківській установі, чи досвід наукової, практичної роботи у галузі економіки, фінансів, права. Особа, яка входить до складу наглядової ради чи іншого органу управління банку (крім державного) чи є членом сім'ї такої особи першого ступеня споріднення, або особа, яка була засуджена за зловживання у фінансовій сфері, судимість якої не погашена або не знята в установленому законом порядку, не може бути членом наглядової ради державного банку. Не допускається призначення особи на посаду члена наглядової ради державного банку, якщо таке призначення може призвести до конфлікту інтересів (частина чотирнадцята).

- (31) Відповідно до частини двадцять першої статті 7 Закону до виключної компетенції наглядової ради державного банку належить прийняття рішень, зокрема щодо:
- визначення основних напрямів діяльності банку та затвердження звітів про їх виконання (пункт 1 частини першої статті 38);
  - затвердження річних результатів діяльності банку, у тому числі його дочірніх підприємств, звіту ради банку, правління банку, ревізійної комісії банку (у разі її створення) та заходів за результатами розгляду висновків зовнішнього аудиту (пункт 5 частини першої статті 38);
  - покриття збитків та розподілу прибутку (пункти 6 частини першої статті 38);
  - затвердження стратегії розвитку банку відповідно до основних напрямів діяльності, визначених загальними зборами учасників банку (пункт 1 частини п'ятої статті 39);
  - затвердження бюджету банку, у тому числі бюджету підрозділу внутрішнього аудиту, та бізнес-плану розвитку банку (пункт 2 частини п'ятої статті 39);
  - визначення і затвердження стратегії та політики управління ризиками, процедури управління ними, а також переліку ризиків, їх граничних розмірів (пункт 3 частини п'ятої статті 39);
  - забезпечення функціонування системи внутрішнього контролю банку та контролю за її ефективністю (пункт 4 частини п'ятої статті 39);
  - контроль за ефективністю функціонування системи управління ризиками (пункт 5 частини п'ятої статті 39);
  - затвердження плану відновлення діяльності банку (пункт 6 частини п'ятої статті 39);
  - визначення джерел капіталізації та іншого фінансування банку (пункт 7 частини п'ятої статті 39).

3.2.1. Щодо ПАТ «Державний ощадний банк України»

- (32) Статутом ПАТ «Державний ощадний банк України», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25.02.2003 № 261 «Деякі питання діяльності публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» (із змінами) передбачено:
- засновником банку є держава в особі Кабінету Міністрів України. Держава здійснює та реалізує повноваження власника щодо акцій, які їй належать у статутному капіталі банку, через органи управління банку (пункт 5);

порядок формування наглядової ради банку, припинення повноважень її членів, кількісний та персональний склад ради визначаються згідно із законодавством (пункт 33).

- (33) За інформацією ПАТ «Державний ощадний банк України», до складу наглядової ради банку входять особи, які входять до вищого корпусу державної служби, а також одночасно є членами наглядових рад ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України», ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК» та ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»; голова наглядової наради одночасно є головою наглядової ради ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України».

3.2.2. Щодо ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України»

- (34) Статутом публічного акціонерного товариства «Державний експортно-імпорتنний банк України», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.2000 № 1250 (із змінами) визначено:
- засновником Банку є держава в особі Кабінету Міністрів України. Держава здійснює та реалізує повноваження власника щодо акцій, які їй належать у статутному капіталі Банку, через органи управління Банком (пункт 5);
  - вищим органом управління Банку є наглядова рада, яка здійснює контроль за діяльністю правління з метою збереження залучених у вклади грошових коштів, забезпечення їх повернення вкладникам та захисту інтересів держави як акціонера Банку та виконує інші функції, передбачені Законом України «Про банки і банківську діяльність». Порядок формування, кількісний та персональний склад наглядової ради, припинення повноважень членів наглядової ради визначається згідно із законодавством. У своїй діяльності наглядова рада керується Законом України «Про банки і банківську діяльність», іншими актами законодавства та цим Статутом (пункт 38).
- (35) За наявною в Комітеті інформацією, до складу наглядової ради ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» входять особи, які входять до вищого корпусу державної служби, а також одночасно є членами наглядових рад ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК» та ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»; голова наглядової наради одночасно є головою наглядової ради ПАТ «Державний ощадний банк України».
- (36) Отже, відповідно до Закону в державних банках вищим органом управління є наглядова рада, яка здійснює контроль за діяльністю правління банку з метою збереження залучених у вклади грошових коштів, забезпечення їх повернення вкладникам і захисту інтересів держави як акціонера державного банку, а також здійснює інші функції, визначені цим Законом; до складу якої входять члени, призначені Верховною Радою України, Президентом України та Кабінетом Міністрів України.
- (37) Зазначена інформація про склад наглядових рад (яка є вищим органом управління в державних банках та органом контролю в банках з державною часткою) свідчить про обіймання одними й тими ж особами посад в наглядових радах банків державного сектору (державних банках та банках з державною часткою). Враховуючи питання, прийняття рішення щодо яких належить до виключної компетенції наглядової ради, суміщення одними й тими ж особами посад в наглядових радах банків державного сектору може призвести до погодженої поведінки зазначених суб'єктів на ринку.

4. УПРАВЛІННЯ БАНКАМИ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

- (38) Інформація, зазначена вище, свідчить про те, що банки державного сектору можуть на сто відсотків належати державі в особі Кабінету Міністрів України або держава в

особі Міністерства фінансів України володіє акціями, що забезпечують перевищення 50 відсотків голосів у вищому органі управління банку.

- (39) Відповідно до частини першої статті 6 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» до складу Кабінету Міністрів України входять, в тому числі, міністри України.
- (40) Пунктом 1 Положення про Міністерство фінансів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375 (далі – Положення), передбачено, що Міністерство фінансів України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.
- (41) Відповідно пункту 4 Положення Міністерство фінансів України відповідно до покладених на нього завдань:
- забезпечує в установленому законодавством порядку участь держави в капіталізації банків, здійснює управління корпоративними правами таких банків та готує плани їх продажу (пункт 55);
  - формує та проводить у межах повноважень, передбачених законом, єдину державну фінансову політику, зокрема щодо розвитку державних банків (пункт 56).
- (42) Враховуючи положення Закону України «Про управління об'єктами державної власності», якими передбачено, що:
- управління об'єктами державної власності – це здійснення Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб;
- суб'єкти управління об'єктами державної власності здійснюють управління корпоративними правами держави в господарських товариствах, функції з управління якими вони здійснюють шляхом призначення представників держави для участі у загальних зборах господарських товариств та шляхом призначення (обрання) представників держави і незалежних членів наглядових рад господарських товариств, єдиним акціонером (учасником) яких є держава, – Кабінет Міністрів України та Міністерство фінансів України мають вплив на банки державного сектору через володіння банками державного сектору та здійснення управління їх корпоративними правами.

ВИСНОВКИ

- (43) Наглядова рада, яка є вищим органом управління в державних банках та органом контролю в банках з державною часткою, має вирішальний вплив на ринкову поведінку банку, тому ефективне функціонування наглядової ради є одним з визначальних факторів роботи банку та його розвитку.
- (44) Ринкове становище банків державного сектору та одночасне обіймання одними й тими ж особами посад в органах управління кількох таких банків може мати негативний вплив на конкуренцію на ринку банківських послуг. Розвиток конкурентного середовища на ринку банківських послуг, зокрема участь кожного окремого банку з групи банків державного сектору на рівних умовах у змаганні з іншими учасниками ринку банківських послуг, може сприяти як розвитку кожного з банків з групи банків державного сектору окремо, так і розвитку банківської системи в цілому, що значною мірою позитивно впливатиме на розвиток економіки.
- (45) Зазначене підтверджується позицією Національного банку України, який повідомив про те, що:
- всі банки України (в тому числі державні банки) мають здійснювати свою діяльність в середовищі належної та добросовісної конкуренції;

- позитивний вплив на діяльність державних банків матиме створення ізольованої від політичного впливу системи управління діяльністю державних банків через наглядові ради, більшість у складі яких становитимуть незалежні члени.
- (46) Встановлені законом особливості створення державних банків та участь держави в статутному капіталі банків передбачає вплив на їх діяльність таких органів виконавчої влади як Кабінет Міністрів України та Міністерство фінансів України.
- (47) Одночасне заміщення одними й тими особами посад голів та членів наглядових рад в декількох банках державного сектору, що фактично мають конкурувати між собою, може потенційно призвести до здійснення ними погодженої поведінки або вирішального впливу на ринок. Результатом зазначеного може стати обмеження або усунення конкуренції між банками державного сектору та на ринку банківських послуг в цілому.
- (48) Міністерство фінансів України як орган виконавчої влади, що формує державну політику, зокрема щодо розвитку державних банків та як особа, що представляє інтереси держави в банках з державною часткою, має вживати заходи, спрямовані на забезпечення незалежної ефективної діяльності банків державного сектору, як окремих суб'єктів господарювання – учасників ринку банківських послуг.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» основним завданням Комітету є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики, зокрема в частині сприяння розвитку добросовісної конкуренції.

Відповідно до частини другої статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» органи державної влади зобов'язані сприяти розвитку конкуренції та не вчиняти будь-яких неправомірних дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.

Враховуючи викладене, з метою здійснення заходів, спрямованих на розвиток підприємництва і конкуренції, на підставі пункту 5 частини третьої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Антимонопольний комітет України надає Міністерству фінансів України такі обов'язкові для розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ

З метою недопущення спотворення конкуренції на ринку банківських послуг, вжити заходів щодо забезпечення умов призначення голів та членів наглядових рад державного банку та банку з державною часткою, які унеможливають здійснення ними погодженої поведінки або вирішального впливу на ринок.

Рекомендації є обов'язковими для розгляду органами та особами, яким вони надані.

Про результати розгляду цих рекомендацій повідомити Антимонопольний комітет України у 30-денний строк з дня їх отримання.

Головуючий –
перший заступник Голови Комітету –
державний уповноважений

М. НІЖНИК